

Obsah

Úvodem	13
Řecká literatura a její osudy	15
1. Vymezení pojmu řecká literatura	15
2. Spisovatelé a veřejnost	16
3. Tradice: od Athén k Alexandrii	16
4. Počátky vydavatelské činnosti	18
5. Stagnace kultury a proměna knihy	19
6. Pozdně antická reforma a byzantská tradice	20
7. Od obrazoboreckého sporu k Fótiově renesanci	22
8. Závěr. Hlavní zásady při uchovávání řeckých textů	23
ARCHAICKÁ EPIKA	
Homérská epika	29
1. <i>Ílias</i>	29
2. <i>Odysseia</i>	30
3. Odysseus – moderní hrdina	32
4. “Pravý Homér”: Homér jako historický pramen	34
5. “Kmenová encyklopedie”	37
6. “Homérská” společnost	38
7. ‘Homérská otázka’: její řešení ve starověku	40
8. ‘Homérská otázka’: od Vica k moderní orální hypotéze	42
9. Archaická jednota homérských básní	45
10. Epika a mýtus	46
Kyklos a tradice epiky	49
1. Epický “kyklos”	49
2. Agóny rhapsódů	50
3. Rhapsódové	51
4. Tradice epiky	52
5. “Menší Homér”	54
‘Teolog’, který přišel z Východu: Hésiodos	55
1. Zápas Chalkidy a válka lélantská	55
2. Hésiodos přichází z asijské Kýmy do Askry	56
3. <i>Původ bohů (Theogoniá)</i>	58
4. Prameny <i>Původu bohů: Enúma eliš</i>	60
5. Hésiodos ‘prorokem’	62
6. <i>Práce a dny (Erga kai hémerai)</i>	63
7. Prvotní ‘pád’: mýtus o Pandóře	64

8. Svět bez spravedlnosti	66
9. Prvenství Homéra či Hésioda a hésiódovský korpus	67

ARCHAICKÁ LYRIKA

Zlom epické jednoty: bajka a lyrika 73

1. Archaická lyrika, literární produkce aristokracie. Archilochos a Hippónax	73
2. Zvířecí bajka – výraz nižší kultury. Aisópos	76

Politická elegie 80

1. Tyrtaios a podrobení Messéňanů	80
2. Solón	84
3. Solónovo zákonodárství	88
4. Soubor Theognidových básní	90

Básníci a tyrani z Lesbu a ze Samu 95

1. Alkaios	95
2. Sapfó	100
3. Anakreón	103

Múza ‘prodejná’ a potulná: sborová lyrika 105

1. Alkmán	105
2. Stésichoros a Íbykos	106
3. “Peníze – to je člověk!”	109
4. Simónidés z Keu	111
5. Pindaros a Bakchylidés	112

DIVADLO: POTŘEBA OBCE

Vstříc novým formám umění 119

1. Tragédie a komedie	119
2. Satyrské drama	120

Divadlo ve službách státu 124

1. Divadlo a obec	124
2. Dramatické soutěže (agóny): údaje o athénské divadelní produkci	127
3. Divadelní řemeslo: učednické období, rutina, dramaturgické zrání	130
4. Stavební prvky dramatu	133
5. Mytické náměty a “katarze”	134
6. Politické divadlo	135
7. Politický dohled nad divadlem	137

Aischylos a Themistoklés 142

1. Frýnichos. Themistoklés a Periklés jako chorégové	142
2. Athény – “spása Řecka”	144
3. <i>Peršané (Persai)</i>	145
4. Pád areopagu: <i>Oresteia</i>	147
5. Themistokleův útěk: <i>Prosebnice (Hiketides)</i>	149

6. Matkovražda: aischylovská zbožnost	155
7. <i>Prométheus</i> a Diova spravedlnost	157
Sofoklés mezi Perikleem a Alkibiadem	163
1. Veřejná kariéra	163
2. Sofoklés a Hérodotos	164
3. ‘Perikleovský’ experiment	166
4. Sofoklés a Periklés: <i>Aiás</i> a <i>Antigoné</i>	167
5. <i>Král Oidipús</i> : chybná rovnice Oidipús = Periklés	170
6. Sofoklés probílem a krize v r. 411 př. n. l.	172
7. <i>Filoktétés</i> a Alkibiadův návrat do Athén	174
8. Závěr <i>Filoktéta</i> : postava Neoptolema	177
9. Další <i>Filoktétové</i>	180
10. Poslední období. Sofoklés oddaný Asklépiovi	181
Eurípídés, Antifón a Kritiás	185
1. Eurípidovo posmrtné vítězství	185
2. Oligarchové a tragické divadlo	186
3. ‘Přistěhovalec’ ve vlasti	188
4. Eurípídés – stoupenec Perikleův?	189
5. Od kritiky války k ústupu do Makedonie	191
6. Zákon a příroda: kritika rodinných vztahů	193
7. Zákon a přirozenost: kritika sociálních vztahů	196
8. Oligarchický paternalismus a kritika otroctví	198
9. <i>Prosebnice (Hiketides)</i> a kritika demokracie	200
10. “Uskutečněná demokracie”	202
Aristofanés a Sókratés	210
1. Sókratés předmětem polemiky	210
2. <i>Oblaka (Nefelai)</i> a procesy proti bezbožnosti	212
3. <i>Oblaka</i> terčem Platónovy <i>Obrany</i>	214
4. ‘Anaxagorovský’ Sókratés z komedie <i>Oblaka</i>	216
5. Útoky proti Eurípidovi	218
6. “Reforma” v <i>Žábách (Batrachoi)</i>	219
7. Politický charakter <i>Žab</i>	221
8. Aristofanovy politické a kulturní cíle	222
9. Aristofanés uprostřed politického boje Athén	224
10. <i>Ptáci (Orníthes)</i> a <i>Lýsistraté</i> : od hanobitelů hermavek ke státnímu převratu	225
11. Aristofanés jako kimónovec a střet s Kleónem	229
12. Po občanské válce	232
Poznámka k progresivnímu výběru scénických textů	240
1. Uvádění starších her	240
2. Lykúrgos	240
3. Přenesení dramatické tradice do Alexandrie	241
4. Práce alexandrijských učenců	242
5. Soubory (<i>sylogoi</i>)	243
6. Dochované soubory	244

DĚJEPISECTVÍ MEZI HLEDÁNÍM A POLITIKOU

Hekataios: <i>Genealogie</i> a jejich laicizace	249
1. Hekataios a iónské povstání	249
2. Zrození 'laického' myšlení	251
3. Odkrytí minulosti: <i>Genealogie</i>	252
4. <i>Cesty po světě (Periéégésis)</i>	253
Hérodotos: od "periéégésis" k politickým dějinám	255
1. Cestovatel a vypravěč	255
2. Hérodotův život	257
3. Hérodotos a Athény	260
4. Obrat v historiografii: řecko-perské války – <i>Médika</i>	264
5. Hérodotos mezi sofistickou a mravním tradicionalismem	266
6. Od Hérodota k Thúkýdidovi	270
Thúkýdidés a Hippokratés: od "zkoumání" k "předvídání"	272
1. Kimón a doly v Pangaiu	272
2. Život a veřejná činnost: Thúkýdidés stratégem v Thrákii	274
3. Starověká životopisná tradice: Thúkýdidés v Athénách	276
4. "Neuveřejněný Thúkýdidův rukopis"	277
5. Struktura díla	278
6. 'Thúkýdidovská otázka'	281
7. 'Hérodotovský' Thúkýdidés	284
8. <i>Archaiología</i> – "dějiny nejstarší doby"	285
9. Mor: Thúkýdidova 'metoda' a hippokratovské ovzduší	287
10. Politická koncepce a model státu	292
11. Nutnost a zodpovědnost	293
Xenofón: jezdec uprostřed občanské války	296
1. Občanská válka	296
2. Xenofón v občanské válce	297
3. Xenofón opouští Athény	299
4. Výprava do Asie	300
5. Návrat do Řecka a závěr života	302
6. Xenofontův "deník"	304
7. <i>Vzpomínky na Sókrata (Apomnémonemata Sókratús)</i>	306
8. <i>O hospodaření (Oikonomikos)</i>	308
9. <i>Ústava lakedaimonská (Lakedaimonión políteiá)</i> a <i>Kýrova výchova (Kýrú paideiá)</i>	308
10. <i>Příjmy (Poroí)</i>	314
11. Xenofón a Athény	315
Kritiás a 'lakónizace' Attiky	318
1. 'Génius zla'	318
2. Kritiás v období před vládou třiceti: 411 př. n. l.	318
3. Kritiás ve vládě	319
4. <i>Ústavy (Políteiai)</i>	321

5. Ústava Athéňanů (<i>Athénaíon politeiá</i>): Kritiás v Thessalii	322
6. Oligarcha-‘intelektuál’	324
7. Další díla	326
‘Thúkýdidovci’: Filistos a Theopompos	328
1. Filistos	328
2. Theopompos	332
ATTICKÉ ŘEČNICTVÍ	
Přesvědčování a demokracie	341
1. Příležitosti pro slovní projev	341
2. Politici, kteří nepíší	343
3. Řečnické umění na shromážděních: velitelé a mužstvo	345
4. Soudní řečnictví: klient a poradce	348
5. Knihkupci a vznik souborů	350
Lýsiás: metoik v občanské válce	354
1. Metroikové a athénská demokracie	354
2. Metroikové terčem režimu třiceti tyranů: Lýsiovo zatčení	355
3. Lýsiás a ‘osvoboditelé’: ‘smír’	358
4. Obnova občanství	360
5. Ústavní spor po změně režimu	362
6. Proces proti Eratosthenovi	363
7. Lýsiás logografem	365
8. Athénské procesy spojené s ‘amnestií’	366
9. <i>Olympijská řeč</i> (<i>Olympiakos</i>)	369
Osudy oligarchů: Antifón a Andokidés	371
1. Skandály a proces v r. 415 př. n. l.	371
2. Antifón	371
3. Andokidés	374
Obnova demokracie: Ísokratés	376
1. Podoby a mýty demokratické obnovy	376
2. Ísokratés a Thérámenés	378
3. Thérámenovská tradice	381
4. Od logografa po učitele ‘filozofie’: vychovatel politiků	382
5. Šíření autorových spisů: <i>O výměně majetku</i> (<i>Peri antidoseós</i>)	385
6. Ísokratés a Tímotheos: polemika s Xenofóntem	386
7. <i>Areopagítikos</i> a krize druhého námořního spolku	388
8. Hledání nových řešení: od řeči <i>O míru</i> (<i>Peri eirénés</i>) k <i>Filippovi</i> (<i>Filippos</i>)	390
Politika jako povolání: Démostenés, jeho přívrženci a odpůrci	394
1. “Rétor” jako povolání	394
2. Od procesu proti poručníkům po věnec triérarchický	396
3. Od prvních politických procesů k počátečním vystoupením na sněmu	398
4. Démostenovy démégorie napůl improvizované a napůl psané	400

5. Démostenův postoj k sociálním konfliktům	402
6. Výhrady vůči demokratickému systému	406
7. Mezi Persií a Makedonií	408
8. Střet s Filippem	411
9. Soudní spor o věnec	412
10. Po bitvě u Chairóneie: Lykúrgos a Hypereidés	414
11. Závěr	415

Poznámka o vzniku souboru řečníků 419

1. Alexandrijské sbírky	419
2. Kánon	419
3. Byzantská tradice	420

FILOZOFOVÉ A KRIZE POLIS

Platón a jeho okruh 425

1. Filozof s “pošpiněnými rukama”	425
2. Filozofové-vládci: aristokratická tradice	427
3. <i>Sedmý list</i>	429
4. Platónův způsob sdělování: dialogy a listy	431
5. Autobiografické svědectví: vláda třiceti tyranů, proces se Sókratem	433
6. Úpadkové rysy v demokracii. Výchova vládců	438
7. Platón na Sicílii: velké zklamání	440
8. <i>Zákony (Nomoi)</i> a závěrečné Platónovo období	443
9. “Zdatnost” jako nutnost	446

Aristotelés a jeho následovníci 448

1. Školy	448
2. Od Platóna k Aristotelovi	451
3. Aristotelés opouští Athény; přátelské pouto s Hermiem	455
4. Aristotelés v Makedonii	457
5. Scholarchou Lykeia	459
6. Kallisthenova smrt	459
7. <i>Politika</i>	461
8. Poslední athénské období	463
9. Theofrastos a Démétrios Falérský	464
10. ‘Diaspora’ směrem do Alexandrie a zvláštní osud Aristotelových spisů	467
11. Aristotelovská tradice	471

HELÉNISTICKÉ OBDOBÍ

Helénistický svět 475

1. Nová epocha	475
2. Nová města	477
3. ‘Hranice’ helénismu	479
4. ‘Bílé místo’ v dějinách: Droysenův ‘objev’	481
5. <i>Septuaginta</i> a knihy <i>Makkabejských</i>	484
6. Rozsáhlé knihovny	486

Vědy	492
1. Vědy a filozofie: matematici a astronomové	492
2. Filologie a hermeneutika	497
Nové básnictví	503
1. Kallimachos	503
2. Apollónios Rhodský	509
3. Theokritos	511
4. Věštební literatura. Lykofrón	513
5. Parodická literatura	515
Athény jako ‘provinční’ metropole. Menandros	517
Utopisté a dějepisci	527
1. Učitelé moudrosti a utopisté	527
2. Osudy helénistického dějepisectví	531
ŘÍMSKÁ HEGEMONIE	
Polybios a obecné dějiny	537
1. “Polybios aneb Řecko podmaněné Římany”	537
2. Polybiova cesta od politiky k dějepisectví	541
3. “Smíšená ústava”	545
4. Myšlenka ‘obecných’ dějin: od Efora k Appiánovi	547
5. Polybios vytváří vlastní ‘mýtus’	553
Poseidónios a krize řecko-římského otrokářského řádu	555
Židovsko-helénistická literatura mezi kolaborací a opozicí	565
1. Filón z Alexandrie	565
2. Ióséfus Flávios	568
Knihy Nového zákona	574
1. Kázání a diatríba	574
2. Utopický ‘anarchismus’ a pavlovský ‘realismus’	577
3. Synoptická evangelia	579
4. Lukáš	580
5. <i>Skutky apoštolů</i>	582
6. Kánon	583
Plútarchos	586
“Druhá sofistika”	593
1. Dión z Prúsy	593
2. Ailios Aristeidés	596
3. Spis <i>O vznešenu (Peri hysús)</i>	599
Lúkiános ze Samosat	600
Román	605

Cestou k “pozdní antice”	611
1. Markos Aurélius (Marcus Aurelius), Dión Kassios, Héródiános	611
2. Doba kompendií	615
POZDNÍ ANTIKA	
Od Alexandrie ke Kaisareii	621
1. Hermův <i>Pastýř</i>	621
2. Knižní distribuce za křesťanství	623
3. Návaznost na řecké filozofické myšlení	627
4. Valentínos a Iústínos	629
5. “Křesťanská” Alexandrie a Klémentovo Didaskaleion	632
6. Plótínos	636
7. Od Alexandrie ke Kaisareii: Órigenés	642
8. <i>Hexaplá</i>	646
9. Eusebios z Kaisareie: mezi Órigenem a Areiem	649
10. <i>Církevní dějiny (Ekklesiastické historiá)</i>	651
11. Eusebios jako vzdělanec a apologeta	654
Iúliános (Iulianus Apostata) a ‘pohanská reakce’	657
1. Mýtus o Iúliánovi	657
2. Iúliánova “filozofie” a politika	663
3. Literární dílo	667
Poslední ‘pohané’	673
1. Antiochie a Libanios	673
2. Alexandrie	677
3. Athénská škola	686
Přílohy	
Chronologický přehled	691
Bibliografie	723
Výběr překladů řeckých autorů do češtiny, příp. slovenštiny	757
Repertorium	808
Slovníček řeckých a latinských pojmů	863
Zkratky	872
Jmenný rejstřík	873